

Голові разової спеціалізованої вченої ради ДФ 20 051.136

Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника,

професору кафедри політичних наук,

доктору політичних наук, проф.

Василю Йосифовичу КЛИМОНЧУКУ

ВІДГУК

Офіційного опонента на дисертацію Томашевської Марисі Валеріївни «Брексіт в інформаційному просторі Великої Британії». поданої до захисту на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 05 – Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 052 - Політологія.

Актуальність обраної теми дослідження. Актуальність даного дослідження зумовлена сукупністю суспільно-політичних та наукових чинників, що визначають трансформацію сучасного інформаційного простору і політичної комунікації. У ХХІ столітті спостерігається стрімке зростання ролі як традиційних, так і новітніх медіа у формуванні політичного дискурсу. Глобальна медіатизація політики спричинила підвищення її відкритості, що, своєю чергою, сприяло перенесенню значної частини елітарних політичних практик у публічну сферу.

Суттєвою зміною стало перетворення однобічної моделі політичної комунікації у площині «влада – громадянське суспільство» на двосторонній формат із чітко вираженим механізмом зворотного зв'язку (feed back). Інтернетизація суспільного життя призвела до формування нових спільнот, здатних до оперативної координації дій і оцінки суспільно-політичної ситуації. Це забезпечило зростання впливу громадськості на політичні процеси та діяльність владних інституцій.

Зазначені глобальні тенденції отримали концентроване втілення у феномені Брексіту — виходу Великої Британії з Європейського Союзу. Ця подія стала одним із ключових геополітичних зрушень початку ХХІ століття,

що суттєво вплинула на внутрішньополітичну ситуацію у Великій Британії, функціонування європейських інституцій та міжнародні відносини загалом.

Історичний референдум, що відбувся 23 червня 2016 року, засвідчив підтримку виходу з ЄС 52 % громадян Сполученого Королівства. Згідно з висновками політологів, соціологів і медіа експертів, визначальну роль у формуванні громадської думки відіграли національні медіа. Вони стали платформою для публічного обговорення ключових аспектів національної політики за участі уряду, парламенту, політичних партій та громадянського суспільства.

Отже, інформаційний вимір процесу Брексіту є не менш значущим, ніж його політичні, правові чи економічні аспекти. Саме через медіа громадяни отримували уявлення про потенційні переваги та ризики, пов'язані з виходом з Європейського Союзу.

Незважаючи на значну кількість праць, присвячених правовим та економічним аспектам Брексіту, інформаційно-комунікаційна складова цього процесу досі недостатньо досліджена, зокрема в українському науковому дискурсі. Таким чином, обране дослідження Томашевської Марисі Валеріївни заповнює важливу наукову нішу та сприяє глибшому розумінню ролі медіа в політичних трансформаціях сучасної Європи.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій. У дисертаційному дослідженні забезпечено високий рівень обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, що логічно впливають із визначених мети та завдань. У міждисциплінарному контексті обґрунтовано поняттєво-категоріальний апарат дослідження, виокремлено та охарактеризовано його ключові елементи. Запропоновано оригінальні методологічні засади аналізу процесу Брексіту в інформаційному просторі Великої Британії. У роботі ґрунтовно висвітлено генезу й передумови Брексіту, здійснено типологізацію відповідних наративів у британських медіа. Проаналізовано громадсько-політичний медіа дискурс щодо членства Великої Британії в ЄС у період підготовки до референдуму 23 червня 2016

року, а також простежено трансформації в партійно-політичному просторі та перебіг переговорів щодо виходу з ЄС у постреферендумний період. Окрему увагу приділено висвітленню в медіа антибрексітівського руху та журналістських розслідувань стосовно порушень під час референдуму.

Дисертантка обґрунтовано використовує сучасні наукові підходи до аналізу інформаційного простору, зокрема методи контент-аналізу, дискурсивного аналізу, критичної інтерпретації наративів, а також компаративний підхід. Теоретичні положення роботи підтверджуються репрезентативною емпіричною базою, яка охоплює матеріали провідних британських ЗМІ (BBC, The Guardian, The Sun, The Telegraph, DailyMail) за ключові етапи Брексіту. Особливої уваги заслуговує аргументація авторкою трансформації дискурсу довкола Брексіту як складової політичної мобілізації, суспільної поляризації та еволюції національного інформаційного наративу. Висновки дослідження є релевантними поставленим завданням та містять елементи наукової новизни. Зокрема, введено до наукового обігу нові поняття (наприклад, «медіа-каталізатор євро скептицизму»), здійснено типологізацію медійних наративів, а також апробовано індекс інформаційної поляризації.

Рекомендації, сформульовані на підставі дослідження, мають прикладне значення та можуть бути використані у сфері інформаційної політики, медіа аналітики та політичного консалтингу. Ступінь достовірності результатів підтверджується повнотою обробки джерельної бази, використанням візуальних засобів представлення даних (таблиці, схеми, діаграми), чітким розмежуванням авторських положень і позицій цитованих дослідників, а також дотриманням академічної доброчесності.

Таким чином, наукові положення, висновки та рекомендації дисертаційної роботи є логічно послідовними, належно обґрунтованими та відповідають сучасним стандартам наукових досліджень у сфері політології та інформаційної аналітики.

Наукова новизна дослідження М. В. Томашевської полягає у комплексному міждисциплінарному аналізі відображення Брексіту в інформаційному просторі Великої Британії. Уперше здійснено синтез теоретичних підходів до вивчення ролі медіа як політичного актора, що вплинув на результати референдуму 23 червня 2016 року. Обґрунтовано методологічну програму, що поєднує категоріальний апарат політології, медіа дискурсу та соціальних комунікацій. Проведено структурно-функціональний аналіз репрезентації позицій кампаній «Залишитися» і «Вийти», а також трансформацій політичного середовища Великої Британії під впливом Брексіту. Авторкою проаналізовано суспільну рецепцію Брексіту, зміну партійно-політичної динаміки, активізацію протестного руху та медіа рефлексії щодо правопорушень у ході референдуму. Удосконалено міждисциплінарне трактування поняття «Брексіт», а також з'ясовано передумови й детермінанти його реалізації. Розвинено типологію британських публічних і соціальних медіа, а також проаналізовано ідейні орієнтації євроскептицизму та єврооптимізму в медіа дискурсі. У науковий обіг введено значний масив емпіричних медіа матеріалів.

Практичне значення дослідження полягає у можливості застосування отриманих результатів для вдосконалення інформаційної політики, стратегічних комунікацій та політичного консалтингу, зокрема в умовах гібридних загроз. Матеріали можуть бути використані в освітньому процесі при підготовці фахівців з політології, міжнародних відносин, медіа комунікацій та журналістики. Отримані результати становлять інтерес для формування медіа політики України, посилення її інформаційного суверенітету та розробки ефективних стратегій євроінтеграції.

Повнота викладення основних положень дисертації у наукових публікаціях. Основні наукові положення, висновки та практичні рекомендації, сформульовані в дисертаційному дослідженні, повною мірою відображені у тринадцяти наукових публікаціях здобувачки. З них шість опубліковано у фахових наукових виданнях України, що належать до

категорії «Б». Одна стаття індексована у міжнародній науко метричній базі даних Scopus, що свідчить про міжнародну апробацію отриманих результатів. П'ять тез доповідей представлено на наукових конференціях, що забезпечує публічну апробацію наукових напрацювань. Усі результати, наведені в дисертації, оприлюднені вперше і не містять дублювання з попередніх публікацій.

Дотримання академічної доброчесності. Аналіз дисертації та пов'язаних з нею публікацій не виявив порушень принципів академічної доброчесності. У роботі відсутні ознаки академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації чи фальсифікації результатів дослідження. Це підтверджує добросовісність здобувачки у здійсненні наукової діяльності.

Дискусійні положення, недоліки та рекомендації

1. На нашу думку, у роботі дещо обмежений теоретико-методологічний інструментарій: дисертантка використовує дискурс-аналіз як основний підхід до дослідження, однак відсутнє поєднання з кількісними методами, зокрема контент-аналізом або соціологічними опитуваннями. Це знижує емпіричну обґрунтованість та доказовість отриманих висновків.

2. Відсутність порівняльного підходу: дослідження зосереджується виключно на випадку Великої Британії, не залучаючи аналіз у реакції медіа в інших країнах Європейського Союзу (наприклад, Франції чи Німеччини), що могло б суттєво розширити наукову значущість роботи в контексті євроінтеграційних процесів.

3. Недостатнє висвітлення ролі соціальних медіа: у дисертації бракує ґрунтовного аналізу функціонування Twitter, Facebook та YouTube як платформ, що сприяли мобілізації та радикалізації публічного дискурсу щодо Брексіту.

4. Обмеження в порівняльному контексті: доцільним було б розглянути аналогічні політичні події (наприклад, референдум у Каталонії чи дискусії у Польщі стосовно виходу з ЄС) для більш повного розуміння інформаційної динаміки подібних процесів.

Зазначені зауваження не знижують загальної наукової цінності дисертації, а радше вказують на перспективні напрями для подальших досліджень у відповідній тематиці.

Загальний висновок. Дисертаційна робота Томашевської Марисі Валеріївни «Брексіт в інформаційному просторі Великої Британії», подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 052 Політологія, галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки, є самостійним, завершеним науковим дослідженням, яке містить обґрунтовані і достовірні наукові результати. Отримані результати мають наукову новизну, важливе теоретичне та практичне значення. Дисертаційна робота Томашевської Марисі Валеріївни відповідає спеціальності 052 Політологія і вимогам наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» (зі змінами), «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 (зі змінами), а її авторка заслуговує на присудження їй ступеня доктора філософії за відповідною спеціальністю.

Офіційний опонент

доктор політичних наук, професор, декан факультету психології,
політології та соціології Національного університету
«Одеська юридична академія»

Денис ЯКОВЛЕВ

Підпис офіційного опонента засвідчую:

Проректор з наукової роботи
Національного університету «Одеська юридична академія»
доктор юридичних наук,
професор

Мінас АРАКЕЛЯН